חסד כלפי הדורים

אורי־אל לדדברג מנהל את האולפנה התורנית לבנות "דעיה" שבבית־אל (ראש האולפנה, הרב חיים סולטן, הוא נהגה הרוחנית היא של הרב הלמן מלמד שליט"א) ובשעה־ היו המבחנים, המעטות שנותרו לו, הוא מייצר את עמותת החסד "פעמונים" בי־ש.

חודש מרחשוון הוכרז באולפנה כחודש החסד, ובשבוע שעבר דיבר לדדברג בפני כל התלמידות על "חסד כלפי הדורים". ובאיזה חסד מדובר? "בקיץ־ת בבית משפחה שה־ סתבכה כתובאה מאובדרדס מצמבו. כל חודש כ־3000 ש"ח ודי־נה מתוקציב. שני ההורים שכירים וחיו ברמה הנ־ בוהה של תושבי היישוב שבו הם גרים. כשעברנו על פירוט ההוצאות מצאנו שהוצאות על שלפונים־יירדים מסתב־ מות ב־1700 ש"ח לחודש וגם ההוצאות לביגוד בהחלט, הסכרזתי לבנות, שכל אחת מהן עם לב־דתמן, שבלי להר־ גיש הן "מפילות" על ההורים והצאה שלא תמיד הם יכלים לעמוד בה ולא תמיד נעים להם לומר לבנים/לבנות לצמ־ צם נשיחות. כלי משים, הן מרבדות בטלפון הנייד האחת עם חבדוה כאשר הן במרחק של חדר או שניים. אותו הרבר לגבי ביגוד. ההורים אינם יכולים לסרב להוצאה היא אר־ ברדסם שקשה להתמודד איתו."

ש. ואיך האולפנה עצמה מתמודדת עם הקיצוניות?

אורי־אל: "זה מתחיל ברבדים קטנים. היתה פינת שתייה לבנות. חלב, אבקת־שוקו ותה. בארוחת הבוקר הבנות מקבלות חלב ומוצרי־חלב כמקובל, ופינת הש־ תייה עברה להה בלבד. חיסכון של 1750 ש"ח לחודש. התארגנו כמה אולפנות ובמקום יציאה למסיבוניונים עם העלויות הכרוכות בכך – אנחנו עושים 'התלפות'. אולפ־ נת אלקנה באה אלינו ואנחנו יוצאים אל המבנים שלה, וככה עם אולפנות אחרות. התיסכון הוא משמעותי ואורי־ רת המסיבוניונים אינה נפגמת. צמצמנו גם במגמות הלי־ מוד, לא משמעותית, אבל צמצמנו עד שהתמונה תתבהר".

ביקשתי ממנו סיפור על שיקום משפחה ב־ש שהוא היה מעורב בה באחדונה כנציג "פעמונים". הוא הסכים אחרי למשפחה אי. חד לא היסכה לגולל את קורותיה. האם מוכירה במשפחה מלאה. האב מורה. 8 ילדים. 80 אלף שקל אובדרדסם בבנק ועוד חובות בכל מיני פינות. בסך־הכל 150 אלף ש"ח. "זה נגרר עוד מהתקופה הקריבית עושות את שלהן", הם מספרים. "פעמונים ביקשו שנתחר על כר־ מיסי אשראי ועל כל הצאה שעסבר להבנסה. יהיה הסכל ראו ב'פעמונים' שאנחנו עומדים במשימה הזאת, קיבלנו מהם הלוואה מאוד גדולה והיום אנחנו ישנים בלילה בש־ קט. לא ונוכים, לא הצנות לא בגדים ודשים. הכל יד שנייה ואנחנו מסתדרים עם זה יפה מאוד. הקיצץ בקיצבאות שיבש לנו את לוח ההבטחות, או פתחנו עסק קטן של קיר־ מיכל בבית. אורי־אל סידר לנו את החיים, וכשאתה מכניס לך חוק לראש 'אני לא רק עם מה שיש', או אתה מתרגל בתוך זמן קצר לאורחיים שמסיטר ממך את המיטה האת הריבית לבנקים".

ושמא נחדש "תקנות ירושלים"?

הרב פרופ' יגאל שפרן, הוא מהמרצים המבוקשים, גם באוניברסיטה העברית וגם בישיבי־תדהה. בשבת זכרון לאבי ז"ל שנערך בזעב המשפחה יורידים, ריתק הרב שפרן את הנוכחים בהרצאה על "הלכה וגעשיקה". בדף "מראה המקומות" שולב קטע מ"ספר התקנות של ירושלים" וני דהנתי מתובנו. קיראו את הנאמר בה:

ספר התקנות של ירושלים נדף מאז, שנת תק"ו

"בשבתי ישראל הנדרנו נאמנה, כי יש הסכמה קדר מה, עשויה בכל תוקף ההסכמות מזמן קדמון, לקדושים אשר בארץ המה, שרוזק מבן עשרים שנה ומעלה – לא יוכל לדור בעה"ק ירושלים ת"ו כשהוא שרוי בלא אשה. והנה עתה ראינו כמה רוזקים מבן עשרים שנה ומעלה שרויים בלא אישה בעה"ק ירושלים ת"ו, ומוע־ נים שאין ירים משגת לצורכי החופה ולזון ולפרנס את נשותיהם וכו'. ולכן נתוועדנו עם אסיפת חכמי ומנהי־ גי וסובי עה"ק, רוב בנין ורוב מנין, וחידשנו ההסכמה הקדומה, וכולנו פה אחד עלינו בהסכמה: לא יורשה שום בחור רווק מבן עשרים שנה ומעלה לדור בעה"ק ירושלים ת"ו בלא אשה. חמן קצוב ניתן לרווקים היר שבים בעה"ק מהיום ה' אייר עד ר"ח אלול לישא אשה, ואז יוכל להמשיך לדור בעה"ק כרצונו. ואם לא מצא מנוח לישא אשה, מחוייב הוא לצאת מעה"ק. והשות נתונה לפקידי ירושלים לכל העובר על דבריהן לגרשו מן העיר, ולדרוף אותו עד הורמה, בכל מאמצי כוחם, עד מקום שירם מגעת. וכל זה הסכמנו בכל תוקף ההי סכמות וכו'. ובאנו על החתום: רבי נסים חיים משה מד־ רחי (מח"ס אדמת קודש), ורבי מיוחס בכ"ר שמואל (מח"ס פרי האדמה), ורבי ישראל יעקב אלגאזי (מח"ס קהלת יעקב שמע יעקב אריא דרבנן ועוד), ורבי גד־ ליה האיון (ראש ישיבת בית אל), ורבי רפאל יצחק זר־ חיה אזולאי (אבי של מרן החיד"א) וכ"ו".

ואולי זו הדרך להזיר את החוקים הסובלים מהדות נר־ שואים?

"למה ישיבה למצויינים"?

הארמ"ר מסולנה, רבי יצחק מנחם וויינבר שליט"א, נהג בשיחותיו ובדרשותיו להעלות נושאים שהיו עד כה בבחינת טאבו לדיון בציבור הדתי־חסידי. באחדונה הת־ עד עם תלמידים בישיבה הגבוהה של בעלז ותוך כדי דב־ ריו ביקר הארמ"ר שליט"א בתופעות רבה את ההתרות המעטרות כמה מן הישיבות בירושלים ובבני־ברק: "ישיבה למצויינים". "מה הענין הזה" – שאל הארמ"ר.

והסיפו: "אישה היה כדבר הזוה ישיבה למצויינים מזב־ שמעון על ישיבות למצויינים" וטיפר מעשה שהיה. "בהיותי אברך בישיבת "שפת אמת" ניגש אלי בחור וב־ קש לשוחח. הוא שוקל לעזוב את הישיבה. וכל זאת למה הוא לומר ולומר ואינו מצליח להבין כראוי את הגמרא ונר־ שאי כליה. הצעתי לו להציג הבעיה בפני ראש הישיבה, מאוד יתור הארמ"ר מגור, רבי מנחם מנחם אלטר ז"ע, בעל "פני מנחם". ראש הישיבה שמע את טענת הבחור ומ־ שכילה את דבריו אמר לו ראש הישיבה: "אני מקנא בך, אני מקנא בך. לי אין את היגיעה בלימוד משום הכשרונות שניתנתי בהם, אתה זכית חוכה להתייגע בלימוד. את זה רוצה הקב"ה ולא חשוב כמה ברזוק אתה מביך".

הארמ"ר מסולנה שליט"א הציב בפני תלמידי הישיבה את מדרי העדיפויות בלימוד־תורה בפרט ובניית האישיות התורנית בכלל.

איך קורה שפלוני יורה בפלוני

בי"א ניסן, תשמ"א התועד האדמ"ר מלובביץ' זי"ע עם חסידיו והתייי־ חס בעיקר לסיבות שבביאות אדם לפגוע קשות בזולתו. היה זה, ככל הד כור, לאחר הניסיון לחסל את נשיא אה"ב, רונלד ריינגן. הדברים שאמר הרבי מלובביץ' ישימים גם על מערכת החינוך בישראל והנה הם כאן עם הקיצורים המתחייבים מפני קצר המצע.

כדי להסביר זאת איך מלכתחילה יכול היה לקרות מקרה כזה – יזועה הטענה הנטענת, ששורש כל המעשים הבלתי רצויים קשורים בעניין. היות והוא נמצא בעניין, במילא הרי זה מביא לידי מרירות, ובזמן שנמצאים במ־ רירות הרי זה מביא לדבש של נקמה.

הרי רואים בפועל, אשר זה שעשה מעשה זה – אינו בן עני, אלא אדר־ בה – הוא גדל בבן עשיר ולא מבעו ממנו שום דבר – ולכן, כאשר מנסים להסביר ולחשוב שהמעשים הבלתי רצויים קשורים בעניין – בא מאורע זה ומרגיש שאת שורש ההנהגה הבלתי רצויה צריכים לחפש – לא בעשירות, אלא – באיזשהו מקום אחר.

את החינוך העמידו בצורה כזו, שלחינוך מספיק אוסף יירעות, העיקר שמעבירים יירעות בעניינים שונים – וזה נקרא חינוך. ואוסף יירעות אלו אינו קשור באיזו מטרה, עם מטרה של הבאת טוב אמיתי לעצמו, וטוב עבור הסובב אותו. המטרה באוסף יירעות אלו – הוא כדי להראות ש"אני ואפסי עוד", ומחנכים אותו באופן של "אני ואפסי עוד", ושיטת ה"ליבראליזם", סובדת שאמור להתעורב בחיי הילד אלא צריכים להניחו לנפשו. "עיר פרא אדם יולד" – כך נדע אותו הקב"ה, במילא אין לזה כל שייכות לאב ולאם והם נתנים לו לדעות ולהתנהג כראות עיניו.

היות שהחינוך נבנה בצורה כזו שמספיק לאסוף יירעות – אז הוא ציידי

לידיעות שאוסף יירעה איך להשתמש בכלי נשק, ועד שהשתלם בזה.

והיות שאוסף היירעות אינו קשור עם המטרה שהוא לעשות טוב אמי־ תי עבור עצמו וסביבתו, מה נוצרים מעשים והנהגה בלתי רצויים: הוא שואל את עצמו מתי הוא יוכל להראות את גדולתו. והתשובה: בזמן שהוא עושה דבר הקשור עם צרה ונזק וכו', ומראה שאינו מתחשב באלה שבסבי־ בתו.

לזה נוספת נקודה שנייה היא: שהחינוך אינו תורה באמונה כדבעי, שי־ שנו אחד כזה שיש לו "עין רואה ואזן שומעת" – הרי הוא לא־שמע זאת אף פעם באופן של "דברים היוצאים מן הלב", ואם הוא שמע כבר אודות זה, הרי זה רק כדי לצאות ידי חובה.

ובפרט, שהחינוך נבנה בצורה כזו שמספיק לבית הספר הרגישו בפ־ ניו שיידע שעיניו של בית הספר הוא שאינו מתעדב ב"אופיו", ובמידותיו המוכות. אתה אדם עצמאי ובלתי תלוי, אלא נותנים לך את האפשרות לאי סוף יירעות, כדי שתוכל לנצל זאת אחרי כן, כפי שיהיה "ישר בעיניו" כך "יעשה".

זאת זה שלפעמים הוא שומע שמזכירים את הקב"ה – מסבירים לו, שזה רבר נפרד "שפאדיישל" לגמרי, ועניין החינוך מופרד לגמרי מלימוד העניין של אמונה, ובצורה כזו שאין מקציבים כל תקציב כספי עבור לימוד עניני אמו־ נה בה', ואין מקצים זמן להתפלל לבורא העולם ומנהיגו. ולבישים הנה־ גה זו בארצנלא, שעל זה מיסד כל מהלך מדינה זו – בזמן שכולם יודעים שזהו היסוד המצאיותו

ואת זה שלפעמים הוא שומע שמזכירים את הקב"ה – מסבירים לו, שזה רבר נפרד "שפאדיישל" לגמרי, ועניין החינוך מופרד לגמרי מלימוד העניין של אמונה, ובצורה כזו שאין מקציבים כל תקציב כספי עבור לימוד עניני אמו־ נה בה', ואין מקצים זמן להתפלל לבורא העולם ומנהיגו. ולבישים הנה־ גה זו בארצנלא, שעל זה מיסד כל מהלך מדינה זו – בזמן שכולם יודעים שזהו היסוד המצאיותו

וככל שתלך הזמן, שומע (=התלמיד) יותר ויותר על גדלות האדם, איזה כוחות יש לו, ואין מזכירים כלל: לא רק את גדלות האדל, אלא אין מזכירים את ענין מציאות האל.

זה מביא אותי כן את המעשה הבלתי רצוי, שקרה. ולצערנו הרב, זר־ שבים כל מיני דברים איך למנוע זאת מכאן ולהבא – אך בכמה מתמק־ רות מחשבה זו – איך למנוע את התנאות, בלשון המדינה – את ה"סימפטאם", ואין חושבים כלל אודות השיטה, הגישה, שהביאה לתר־ צאות אלו.

על פי כל הנ"ל – בסיכום: הדבר הראשון שצריך מאודע זה ללמד־ נו, שייסרו את החינוך בכך שהתעלולה היא "אנכי ה' אלקיך", שישנה מציאות של הקב"ה אשר ברא את כל אשר סביב האדם ושהוא "אלקיך", הוא "כוחך וחיותך", והוא המחזיר את האנשים בכל מקום ובכל זמן. ולא־ תרי כן, ועל יסוד זה, ממשיכים ש"לא תגנוב" ו"לא תרצח".

בנוגע לפועל – שבכל בית ספר לפי עניינו יהיה החינוך כדבעי: בתחילת היום צריכה להיות "תפילה", תפילה שהיא דבר השוה לכל נפש: להכיר בקיצור שישנו א־ל אחר, ולא־ל אחר זה יש "עין רואה ואז־ ן שומעת", ושהכוונה בזה היא ש"דראה" ו"שומעת" מה קורה בבית ספר, ומה קורה עם התלמיד או התלמידה, כי הוא הנותן להם תמיד את לחמם, מנת חלקם שיש להם מידי יום ביומו.

ועל דרך הנוסח אשר יהודים ובמיוחד ילדים יהודיים, מתחילים את היום – "מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרת בי נשמתי בחמלה רבה אמונתך", ואשר את זה אומרים באשר נמצאים עריין בבית, תיכף בת־ חילת היום – על דרך זה ובקיצור נמרץ – שיאמרו נקודות אלו בכל בית ספר, היות ועכשיו ודי החינוך הבן והבת אינו בעבבר, בביתו, על ידי אביו ואימו, אלא עכשיו נהיה מעמד ומצב שאי אפשר למסור על האנשה והאמא, כפי שרואים את זאת בפקרה זה, וכל החינוך והאחריות מונחים על בית הספר. והאחריות העיקרית של בית הספר מתחילה מל־ עשות מהתלמיד, תלמיד שאינו מופרע, אינו מראי, – אלא אדם.

זאת על ידי שמתעסקים עם "יצר לב האדם", ומרגישים שונים, שר־ ירך לאחר מכן אומרים שלשם כך, צריך אתה לדעת עניינים שונים, שר־ למוד אותך בשעות שלאחרי זה.

מחברת מדור לנוער מטעם "בית חבד"

עורכת המוסף: נעמי גולן